

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI O WYCHOWANIU.

How to cite: Shostachuk, T. (2023). Polish Concept of Art Education: Adaptation to the Ukrainian Context. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 270-272). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Polish Concept of Art Education: Adaptation to the Ukrainian Context

Польська концепція мистецької освіти: адаптація в український контекст

Тетяна Шостачук¹

¹кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Accepted: November 29, 2023 | **Published:** December 11, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The modern change in education requires a deep transformation in molding personalities, emphasizing individuals' multifaceted development within national and global cultures. In the Republic of Poland, cultural pedagogy is actively engaged in extensive scientific research to understand the impact of art on personality education. This research delves into the distinctive features of the Polish paradigm of art education, revealing a dual-domain concept. The first domain involves aesthetic education, dedicated to cultivating aesthetic culture and sensibility. The second domain fosters well-rounded personalities via intellectual, moral, and social development, encouraging creativity. Exploring innovative arts-based education holds promise for further investigation.

Keywords: national education, cultural pedagogy, art education, aesthetic education, personality development

Вступ

У контексті інтеграції України до світової спільноти на різних рівнях – політичному, економічному, культурному та освітньому – українська освіта зацікавлена в ознайомленні з досягненнями закордонних освітніх практик. Освіта є важливим елементом соціальної структури будь-якої держави, а глобальні зміни в економіці, політиці, науці та техніці вимагають модернізації будь-якої освітньої системи. Тому важливим є ознайомлення із польськими педагогічними дослідженнями освіти та виховання для застосування цього досвіду в українській педагогіці.

Результати дослідження

У ХХ столітті найбільш ґрунтовне дослідження взаємозв'язку мистецтва та освіти здійснив професор естетики Герберт Рід (1976), який розробив систему виховання засобами мистецтва, покликану розвивати рівновагу інтелектуальних, емоційних і мотиваційно-вольових функцій людини, як відображення ідей добра, краси та істини в процесі діяльності. Він стверджував, що метою виховання мистецтвом є залучення людини до діяльності й розвитку, активізація її творчої уяви, яка стане вільним вираженням власної особистості, замість безапеляційного визнання порядків, норм і правил та безумовного визнання авторитетів (Herbert, 1976). Учений усвідомлював важливість мистецтва в майбутньому та припускав, що мистецтво «повинно заволодіти нашим життям таким чином, щоб ми могли сказати: немає більше творів мистецтва, є тільки мистецтво. Це означало б, що мистецтво стало способом життя» (Herbert, 1976, с. 26).

Видатний польський педагог і психолог Стефан Шуман (1975) стверджував, що мистецтво є культурною спадщиною людства й що це багатство слід використовувати належним чином, а також необхідно забезпечити підготовку реципієнтів мистецтва до того, щоб вони могли насолоджуватися мистецтвом і збагачувати своє життя, спілкуючись з ним. Учений наголошував, що спілкування з творами мистецтва поглиблює наше ставлення до дійсності й посилює життєрадісність людини й суспільства та вважав, що через призму мистецтва людина «вчиться сприймати, переживати, відчувати дійсність, а також розуміти суть і мету людського життя» (Szuman, 1975, с. 18), а завдяки мистецтву, що практикується і проживається, відбувається найвищий розвиток особистості.

За Стефаном Шуманом (1975) існує два методи виховання мистецтвом.

Перший передбачає виховання реципієнтів мистецтва, здатних глибоко й проникливо сприймати, розуміти та переживати творчість великих митців (архітекторів, скульпторів, художників, музикантів, прозаїків, поетів тощо) і таким чином ставитися до мистецтва з повагою і любов'ю та з бажанням ретельно досліджувати та відчувати шедеври мистецтва (Szuman, 1975). За допомогою цього методу можна залучати студентів у світ художньої культури та даємо їм можливість скористатися цінностями та благами цієї культури.

Другий метод, який використовується в практиці виховання мистецтвом, – це стимулювання, виховання та розвиток творчої активності студентів.

Про виховання мистецтвом багато писав польський філософ, гуманіст і педагог Богдан Суходольський (1990). Виховну цінність він вбачав як у живій традиції старого мистецтва, пережитого знову і знову, так і в експресивно-творчій діяльності, пошуку нових художніх засобів вираження. Виховання засобами мистецтва, зрозуміле таким чином, є натхненням для певного роду естетичного досвіду, який охоплює всю особистість чутливої та розумово активної людини (Suchodolski, 1990). Для педагогіки велике значення має те, що цей вчений розглядав організоване спілкування з мистецтвом як частину загальної педагогіки, а процес виховання мистецтвом – як засіб, що доповнює загальний розвиток людської особистості. А найбільш цитовані його слова – «Не тільки виховання повинне служити мистецтву, але мистецтво має служити вихованню» (Suchodolski, 1990, с. 55) – ми вважаємо девізом педагогіки культури.

Ідеї Богдана Суходольського були підтримані та розвинуті Іреною Войнар (1984). На основі її ретельних досліджень світової традиції виховання мистецтвом було створено унікальну *«польську концепцію виховання мистецтвом»*, що ґрунтується на ідеї «відкритого розуму». Контакт з мистецтвом (експресія і сприймання) насамперед допомагає формувати творче ставлення до світу і власну особистість (творення і самотворення) (Wojnar, 1984).

Отже, польська концепція естетичного виховання/виховання мистецтвом була заснована в 1960-х роках на педагогічному факультеті Варшавського університету. У різних дослідженнях і

дискусіях можна зустріти такі терміни, як «польська теорія естетичного виховання» або «Варшавська школа естетичного виховання».

Ірена Войнар (1984), окреслила польську концепцію виховання мистецтвом та визначила її як розширене естетичне виховання дводіапазонного характеру: перший діапазон охоплює естетичне виховання як розвиток естетичної чутливості та естетичної культури, необхідних для переживання та пізнання цінності мистецтва, тоді як другий – виховання повноцінної особистості в інтелектуальній (збагачення знань та навчання особистісного мислення), моральній та соціальній (набуття основ моральної оцінки та здатності розуміти людські ситуації, а отже, досягати найвищого взаєморозуміння з іншими людьми) сфері та в у сфері формування уяви та творчого ставлення (Wojnar, 1984).

Проаналізувавши концепцію Ірени Войнар (1984), слід зазначити, що процес виховання мистецтвом має на меті відновити необмежені творчі можливості сучасної людини, активізувати її психологічні диспозиції, особливо уяву, яка є джерелом творчості, постійно вдосконалювати людяність незалежно від її інтерпретації.

Своєю чергою польський філософ та історик мистецтва Владислав Татаркевич (2001), розглядає мистецтво з точки зору творчої діяльності та особистісного самовираження: «...мистецтво – це відтворення речі, або конструювання форм, або передавання почувань, якщо витвір – плід такого відтворення, конструювання, передавання – спроможний захоплювати, хвилювати або викликати струс» (с. 41).

Проте слід усвідомлювати, що ні соціологія мистецтва чи історія мистецтва, не займаються конкретно виховним впливом цінностей мистецтва на особистість, тоді як дослідження цього процесу є предметом педагогіки культури, стверджує Марек Маріуш Титко (2011).

Найбільш відомий представник сучасної польської педагогіки культури, Януш Гайда (2006) наголошує, що сьогодення – це «слухний момент, щоб згадати заснування педагогіки культури та довірити виховання людини тій педагогіці, яка розглядає це виховання як формування особистості на цінностях культури й мистецтва» (с. 20).

Зазначений підхід Gajda (2006), підкреслює актуальність розглядання виховання як процесу, що базується на цінностях культури та мистецтва, забезпечуючи тим самим не лише збагачення духовного світу особистості, але й підготовку її до взаємодії з сучасним соціокультурним середовищем.

Висновки

За нашим переконанням, відповідно до сучасного розуміння виховання мистецтвом, в якому мистецтво стає інструментом цілісного розвитку особистості, саме воно надає людині можливість жити творчо й досягати гармонії у своєму чуттєвому, емоційному та інтелектуальному житті. Мистецтво, таким чином, стає не лише засобом самовираження, а й ключовим елементом формування глибокого і різнопланового розвитку особистості в сучасному світі.

Література

- Татаркевич, В. (2001). *Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естет. переживання* (В. Корнієнко. Пер.) Київ: «Юніверс». ISBN 966-7305-45-7.
- Gajda, J. (2006). *Pedagogika kultury w zarysie*. Kraków: Oficyna Wydawnicza «Implus». ISBN 978-83-7308-791-0.
- Herbert, R. (1976). *Wychowanie przez sztukę*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Suchodolski, B. (1990). *Wychowanie dla przyszłości*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Szuman, S. (1975). *O sztuce i wychowaniu estetycznym*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Tytko, M. M. (2011). O problemach kultury plastycznej w edukacji (Część 1). *Kultura i Wychowanie*. Nr 2 (2), 161.
- Wojnar, I. (1984). *Teoria wychowania estetycznego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.